

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет технологій та дизайну

Науково-технічна бібліотека

Поради бібліотеки по роботі над дисертацією



Київ КНУТД 2011

Укладачі: Т.Д. Крюкова, завідувач відділу
О.Ю. Лещенко, завідувач відділу
Н.П. Максимова, головний бібліотекар

Макетування: А.В. Ніколаєв, провідний бібліотекар

Редактор Н.П. Максимова, головний бібліотекар

Відповідальна за випуск О.В. Жменько, директор бібліотеки

Поради бібліотеки по роботі над дисертацією / Т.Д. Крюкова, О.Ю. Лещенко, Н.П. Максимова. – К.: КНУТД, 2011. - 22 с.

Зміст

Передмова	3
1. Методика самостійного пошуку інформації	5
2. Бібліографічний опис джерел інформації	6
3. Ведення бібліографічних картотек дисертанта	9
4. Оформлення бібліографічних посилань	10
5. Складання бібліографічного списку до наукової роботи	11
Список використаних джерел	13
Додатки	
1. Приклади бібліографічного опису	14
2. Зразки посилання у тексті на використання джерел інформації	19
3. Зразки складання списку використаних джерел	21

Передмова

Вдосконалення організаційно-методичного рівня підготовки наукових кадрів є важливою умовою підвищення теоретичної цінності дисертаційних робіт, розширення можливостей практичного використання наукових досліджень та висновків.

Поради бібліотеки сприятимуть аспірантам, здобувачам, широкому колу науковців-початківців у раціональній організації пошуку та відбору інформації за темою наукової роботи, в оформленні бібліографічного апарату дисертації відповідно до існуючих вимог.

Посібник містить рекомендації щодо ведення особистої бібліографічної картотеки дисертанта, правила з бібліографічного опису видань, оформлення списку використаних джерел та бібліографічних посилань згідно з чинними нормативними документами.

До методичних рекомендацій додаються приклади бібліографічного опису за ДСТУ ГОСТ 7.1:2006, зразки бібліографічних посилань та складання списку використаних джерел.

Методичний посібник буде корисним аспірантам і здобувачам наукових ступенів, які працюють над дисертацією поза аспірантурою, усім фахівцям, які прагнуть підвищити культуру своєї наукової роботи.



1. Методика самостійного пошуку інформації

Ознайомлення з існуючою інформацією за темою дисертації або наукової праці розпочинається одразу після розробки ідеї, тобто задуму наукового дослідження. При підготовці дисертації починаючому науковцю доводиться прочитати й переглянути велику кількість джерел інформації, зміст яких пов'язаний з темою дослідження. До них належать вітчизняні та зарубіжні видання, офіційні матеріали, неопубліковані документи (звіти про науково-дослідні роботи, дисертації, депоновані рукописи). Потрібно з'ясувати перелік періодичних видань, у яких можна сподіватись знайти необхідну інформацію. Якщо з даного питання існує бібліографічний довідник, потрібно скористуватись ним.

Починати пошук варто з нових публікацій, поступово розширюючи коло, користуючись посиланнями на інші джерела. Стан вивченості теми доцільно аналізувати за допомогою видань, метою яких є оперативна інформація. Інформаційні видання випускають УкрНТЕІ (Український інститут науково-технічної та економічної інформації), Книжкова палата України, Інститут реєстрації інформації НАН України (Реферативний журнал "Джерело"), центральні наукові бібліотеки тощо.

Науково-технічна бібліотека КНУТД пропонує розпочати пошук інформації з її фондів.

Необхідні видання вам допоможе підібрати путівник по фондах бібліотеки – ***довідково-пошуковий апарат (ДПА)***, який складається з комплексу каталогів і картотек, фонду довідкових, бібліографічних та реферативних видань, фонду виконаних довідок. Знання структури інформаційно-пошукового апарату бібліотеки є обов'язковим для дослідника-початківця.

Бібліотека веде традиційні карткові каталоги: Алфавітний та Систематичний, і Електронний каталог (БД KNUTD - Сводный каталог НТБ КНУТД). Кожен каталог має цільове призначення, що дозволяє користувачам проводити інформаційний пошук у різних аспектах.

Досліднику необхідно насамперед переглянути рубрики систематичного каталогу, які відповідають темі дослідження, звернутись до електронного каталогу, щоб знайти публікації, які містять потрібну для нього інформацію.

Найбільш важливі книги та статті необхідно обов'язково прочитати в оригіналі. Після вивчення джерела одразу зробіть його повний бібліографічний опис. Критерієм оцінювання вивченого є можливість його практичного використання при написанні дисертації. Достовірність наукових фактів значною мірою залежить від достовірності першоджерел. Вочевидь, офіційні видання державних або громадських організацій, установ і відомств містять матеріали, точність яких викликає найменше сумнівів. Наукові видання: монографії, присвячені дослідженню визначеної проблеми або теми, збірники матеріалів наукових конференцій мають достовірність і практичну цінність. Про достовірність інформації свідчить також науковий, професійний авторитет автора джерела. Серед найбільш оперативних джерел інформації чільне місце займають наукові статті, в яких стисло й конкретно викладаються результати досліджень, дані про їх фактичну або можливу реалізацію, економічну чи виробничу ефективність. Необхідно

намагатись обирати джерела, які містять тільки останні дані і точно зазначати, звідки взяті матеріали.

Вивчення робіт авторів, які раніше працювали над подібною проблемою, допомагає науковцю-початківцю уникнути дублювання у наукових дослідженнях і використати досвід і знання попередників. Результати вивчення літератури з питань теми дослідження оформлюються у вигляді тематичних оглядів, рефератів. З тексту джерел робляться виписки, цитати.

Перед тим, як приступити до роботи над джерелом, необхідно зробити його повний бібліографічний опис, необхідний для організації особистої бібліографічної картотеки. Створення картотеки сприяє послідовності у вивченні теми, полегшує оформлення бібліографічного апарату дисертації. Він складається зі списку використаних джерел та бібліографічних посилань, оформлених відповідно до чинних стандартів. Бібліографічний апарат певною мірою відбиває наукову етику і культуру наукової праці.

2. Бібліографічний опис джерел інформації

Бібліографічний опис – це сукупність відомостей про друковане видання або інший документ, що надає можливість ідентифікувати документ, дізнатись про його призначення, обсяг, рік видання, наявність довідкового апарату, ілюстрацій та додатків.

Об'єктом складання бібліографічного опису є друкований твір, книга, окремий том /випуск/ багатотомного або серійного видання, нормативно-технічний документ /стандарт, специфікація/, електронний документ, складова частина документа /розділ, глава/, стаття з періодичного видання.

Бібліографічний опис у списку використаних джерел до дисертації, у бібліографічних посиланнях, у списку друкованих робіт науковця, при підготовці будь-якої наукової роботи повинен відповідати вимогам чинних стандартів: ДСТУ ГОСТ 7.1: 2006 "Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання", ДСТУ ГОСТ 7.80: 2007 "Бібліографічний запис. Заголовок. Загальні вимоги та правила складання", ДСТУ 3582-97 "Інформація та документація. Скорочення слів в українській мові в бібліографічному описі. Загальні вимоги і правила", а також ГОСТ 7.12-93 "Библиографическая запись. Сокращение слов на русском языке. Общие требования и правила".

Бібліографічний опис складається з обов'язкових та факультативних елементів, за своїми функціями об'єднаних в області, послідовність яких строго регламентована і не може бути змінена.

Обов'язкові елементи опису містять бібліографічні відомості, які забезпечують ідентифікацію документа, їх наводять при складанні будь-якого опису.

Обов'язкові елементи:

- основний заголовок
- відомості про авторів (індивідуальних або колективних)
- область видання
- область вихідних даних (місце та рік видання)
- кількісна характеристика (кількість сторінок)

- область серії
- міжнародний стандартний номер книги (ISBN)

Області та елементи розділені відповідними знаками (крапка, кома, тире, двокрапка, коса риска, дужки).

Бібліографічний опис джерел, використаних у науковому дослідженні, наводиться з включенням лише обов'язкових елементів. Зразки бібліографічних записів наведені у *додатку № 1*.

Опис складається на мові видання. Джерелом бібліографічних відомостей є титульна сторінка видання.

Опис книг розпочинається з *прізвища автора* у називному відмінку. Після прізвища автора вказують його ініціали. При описі книги двох або трьох авторів, наводиться прізвище та ініціали першого з них, а за коною рисою після *області заголовку* вказуються перший, другий і третій автори через кому. Якщо у видання 4 автори – опис починається з заголовка, за коною рисою вказуються усі автори; при 5-ох авторах і більше – також, але наводимо прізвища трьох авторів /та ін./.

Дані про *колективного автора* (установи, організації) подають в офіційній формі, в називному відмінку. Видання колективного автора, назва якого змінювалася, описують під його останньою офіційною назвою. У заголовку опису публікацій вищих органів державної влади та управління перед їх найменуванням вказується назва країни: Україна, Верховна Рада, Кабінет Міністрів.

Якщо книга написана колективом авторів, або являє собою збірку матеріалів, то опис починається з *заголовка (опис під назвою)*. За коною рисою після заголовка вказуються укладачі, редактори, перекладачі (спочатку ініціали, потім прізвище), наводяться їх функції. Відомості про авторів, редакторів, перекладачів та інших осіб, зазначені на звороті титульної сторінки книги, наводять у квадратних дужках.

У назві книги, статті тощо не допускається скорочень.

До *області назви* введено новий елемент – загальне позначення матеріалу. Це факультативний елемент, який доцільно наводити у списку, що містить відомості про видання на різних матеріальних носіях та з різними способами подання інформації.

Він позначає знакову природу документа (текст, карти тощо), чи фізичну форму об'єкта опису (електронний ресурс, рукопис, мультимедіа). Елемент наводиться у квадратних дужках.

В *область видання* включають відомості про перевидання (2-ге, 3-тє тощо), та додаткові відомості (виправлене, доповнене, стереотипне, змінене тощо). В області допускаються скорочення слів.

У *вихідних даних* назву місця видання (міста, де видана книга) наводять повністю, у називному відмінку, за винятком міста Київ – К., перед назвою міста ставиться тире. При наявності двох місць видання наводять обидві назви, трьох або більше місць видання – назву міста, вказаного першим, зі словами "та ін."

В *області видання* найчастіше випускають форму власності видавця (ТОВ, ВАТ тощо), слово "видавництво", "видавнича агенція". Назву видавництва наводять

без лапок (Всесвіт, Дніпро). За наявності двох видавництв перед кожною назвою ставлять двокрапку.

Рік видання позначають арабськими цифрами.

Джерелом відомостей для **області кількісної характеристики** є видання в цілому. В області кількісної характеристики вказують фактичну кількість сторінок видання, що пронумеровані. Кількість сторінок, що не пронумеровані, за необхідності вказують у квадратних дужках.

Відомості про серію подаються у круглих дужках.

Видання, що складається із визначеної кількості томів (частин), і є єдиним цілим за змістом і оформленням, вважається **багатотомним**.

В описі багатотомних видань, окрім раніше зазначених елементів, наводиться ще й номер тому, рік видання та обсяг тому.

Аналогічно опису книг складається бібліографічний опис **спеціальних видів** нормативно-технічних документів (норми, нормативи, стандарти, патенти), звітів про науково-дослідні роботи.

До **неопублікованих документів** належать дисертації, автореферати, переклади науково-технічних видань. В описі дисертацій та авторефератів у скороченому вигляді наводять відомості про вчений ступінь, на здобуття якого представлена дисертація.

Опис **електронного ресурсу** в області відомостей, що відносяться до заголовка та відомостей про відповідальність (автори, редактори, перекладачі, колективи) здійснюється по правилах опису книги. Позначення матеріалу /електронний ресурс/ наводять одразу після заголовка у квадратних дужках.

Деяку відмінність має **аналітичний бібліографічний опис** частини книги, статті з періодичного або продовжуваного видання, частини твору (розділ, параграф), яка має власну назву.

Аналітичний опис складається з двох основних частин: відомості про статтю або розділ твору, та відомості про видання, в якому вони опубліковані. Зазначають прізвище автора, основний заголовок, після двох косих рисок - відомості про видання (назва), рік видання, номер випуску, місце розташування статті (сторінки, на яких розміщена стаття). Якщо стаття розміщена в двох і більше журналах, то відомості про місце її розташування в кожному з номерів відокремлюють крапкою з комою.

3. Ведення бібліографічних картотек дисертанта

Особиста бібліографічна картотека – необхідний помічник у роботі науковця. Організація картотеки допомагає плановій, послідовній роботі над темою. Вона складається з таких трьох розділів: "Джерела інформації", "Джерела для опрацювання", "Опрацьовані матеріали".

Ведення карткової картотеки доцільно тому, що її легко поповнювати, картки зручно переміщати з розділу у розділ, вилучати зайві, змінювати структуру розстановки.

Відомості про кожне видання потрібно заносити на окрему каталожну картку стандартного зразка. Бібліографічний опис на картці складається відповідно до чинного стандарту ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 "Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання".

До розділу "Джерела інформації" потрібно обов'язково включити електронні каталоги та бази даних, у яких ви збираєтесь вести пошук за темою. На кожную базу даних або електронний каталог складається картка, де вказується назва джерела та ключові слова. Під час пошуку на картках ставляться позначки: дата пошуку, назва файлу, шлях до нього.

Ще один підрозділ – "Журнали". Це ті видання, які обов'язково переглядають у пошуках статей за темою. На кожний журнал складається реєстраційна картка, де вказується його назва та періодичність, роки та номери, що вийшли. На картці відмічаємо переглянуті номери журналів.

Можна включити й такий підрозділ, як "Каталоги бібліотеки" (маються на увазі традиційні, карткові). На картках вказують розділи або рубрики каталогу, які необхідно переглянути.

До розділу "Джерела для опрацювання" включають картки на ті джерела інформації, з якими дисертанту необхідно ознайомитись. Необхідно дотримуватись принципу "Одне джерело – одна картка". Виділяють підрозділи за видами джерел: книги (монографії, збірники), статті з журналів та продовжуваних видань, дисертації, автореферати, бібліографічні посібники.

У кожному підрозділі картки краще розставляти за алфавітом. По-перше, це полегшує пошук видань у бібліотечних каталогах. По-друге, що також важливо, допомагає уникнути дублювання.

Отримавши необхідне видання, потрібно знайти в картотеці відповідну картку, звірити її з титульною сторінкою книги або зі статтею у продовжуваному виданні і одразу внести відповідні зміни та доповнення в бібліографічний опис на картці, уникаючи зайвих скорочень, особливо у назвах книг і статей з періодичних видань. Якщо виправлень занадто багато, потрібно переписати дані на чисту картку.

Після вивчення джерела на картці ставиться позначка про те, що бібліографічний опис перевірено, а також коротко вказується інформація про зміст та цінність наявного матеріалу. На звороті картки можна розмістити коротку анотацію.

Усі різновиди позначок, що з'являться в процесі роботи, рекомендовано зафіксувати на окремій картці, яка стоятиме у картотеці попереду.

Потім картки на переглянуті джерела переміщуються у розділ картотеки "Опрацьовані матеріали". Рекомендовано створити у цьому розділі ряд підрозділів за основними питаннями теми. В процесі поглибленої роботи над темою відбувається більш детальна розбивка підрозділів.

Картки повинні містити усі бібліографічні відомості, необхідні для складання списку використаних джерел та бібліографічних посилань у тексті. По закінченні роботи картки систематизуються у відповідності з визначеною структурою списку використаних джерел, що допоможе зберегти час в майбутньому.

Доцільно відкрити на своєму комп'ютері у Word файл "Список джерел" і перенести до нього усі дані з карток розділу "Опрацьовані матеріали". Для використаних карток в картотеці створюється новий підрозділ – "Занесено до файлу".

У доповнення до особистої картотеки ведуть контрольну картотеку переглянутих періодичних та продовжуваних видань, картки у якій розміщені в алфавіті назв видань, доцільно також вести картотеку "Друковані роботи здобувача".

4. Оформлення бібліографічних посилань

Здобувач зобов'язаний посилатись на джерела, з яких у дисертації використано інформацію для розробки власних проблем, задач, питань.

Вірне оформлення **бібліографічних посилань** в дисертаційній роботі дозволяє встановити, які матеріали інших авторів використовувались дисертантом, і які питання були розроблені самостійно.

Посилання дають змогу відшукати певні джерела і перевірити достовірність цитування наукових робіт.

Для підтвердження власних аргументів словами авторитетного автора або при критичному аналізуванні матеріалу іншого твору слід наводити **цитати**. Текст цитати береться в лапки і наводиться у тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі. Науковий етикет вимагає точно, без довільних скорочень, що перекручують думки автора, відтворювати цитований текст. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні позначається трьома крапками. Вони ставляться у будь-якому місці цитати. Якщо потрібно виявити ставлення до окремих виразів чи думок із цитованого тексту, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику або знак питання. Цитування не повинно бути ні надмірним, ні недостатнім: надмірне цитування створює враження компілятивності наукової праці, а недостатнє – знижує наукову цінність викладеного матеріалу.

Кожна цитата обов'язково супроводжується **посиланням** на джерело.

Посилатися слід на останні за часом видання творів. Більш ранні видання можна зазначати лише в тих випадках, коли в них наявний матеріал, не включений в останнє видання.

Посилання застосовують переважно у вступному розділі, обґрунтовуючи актуальність обраної теми. Посилаються на роботи авторів, які зробили значний внесок у вивчення проблеми. Не варто переобтяжувати текст посиланнями на другорядні роботи.

Застосовують **підрядкові та внутрішньотекстові** бібліографічні посилання. Наявність підрядкових посилань дозволяє читачеві не відволікатися від тексту у

пошуках відомостей про згадувану роботу, що зручно для опонентів. У підрядкових посиланнях подають повний бібліографічний опис твору, на який є посилання, згідно з існуючим стандартом. Підрядкове посилання пов'язують з відповідним місцем у тексті за допомогою порядкового номера арабськими цифрами. Рекомендована посторінкова нумерація підрядкових посилань, тобто нова нумерація на кожній сторінці тексту дисертації.

Якщо у тексті вказують автора і заголовок твору, на який є внутрішньотекстове посилання, то ці відомості у посиланні не повторюють, а відомості, яких не вистачає, подають у круглих дужках.

У внутрішньотекстових посиланнях на певний твір, який включено до списку джерел, після згадування про нього, або після наведеної з нього цитати проставляють у квадратних дужках номер, під яким він зазначений у списку, номер тому (для багатотомних видань), і в разі потреби номери сторінок. Якщо використані матеріали мають велику кількість сторінок, тоді в посиланні слід обов'язково вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць з джерела, на яке дано посилання в дисертації.

Якщо у тексті передбачено кілька посилань на одну роботу підряд, то повторні посилання замінюють словами "там же", вказуючи відповідні сторінки. Аналогічно зазначають посилання на різні твори, надруковані в одному виданні.

Наявність посилань не виключає складання списку використаних при написанні дисертації джерел. Такий список включатиме не тільки процитовані видання, але й ті видання, якими користувались під час написання наукової роботи.

5. Бібліографічний список до наукової роботи

Важливою складовою частиною наукової роботи є ***список використаних джерел***. За ним можна зробити висновки про ступінь ознайомлення дисертанта з наявною інформацією щодо проблеми, яка досліджується. Список віддзеркалює обсяг творчої праці автора і демонструє рівень фундаментальності проведеного дослідження.

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату дисертації, який містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується в дисертаційній роботі після тексту і перед додатками. Відомості про джерела, включені до списку, необхідно давати відповідно до вимог державного стандарту.

Структура списку використаних джерел не уніфікована, не регулюється нормативними документами, і визначається самим автором в залежності від кількості джерел, з урахуванням специфіки та змісту наукової роботи.

Джерела можна розміщувати одним із таких способів:

- в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, якщо прізвище автора не вказане
- в хронологічному порядку
- у порядку появи посилань у тексті.

Алфавітне розташування матеріалу найчастіше застосовується в разі складання невеликих за обсягом списків. Роботи одного автора розміщують в алфавіті назв, або по роках публікації, в прямому хронологічному порядку, що дозволяє простежити за динамікою поглядів певного автора на проблему.

Роботи авторів з однаковими прізвищами розміщують в алфавіті ініціалів. Матеріали у списку не розділяють за видовою ознакою (книги, статті), але можна окремо виділити законодавчі акти, нормативні документи. За наявності в списку творів на іноземних мовах їх подають після вітчизняних джерел, утворюючи додатковий алфавітний ряд.

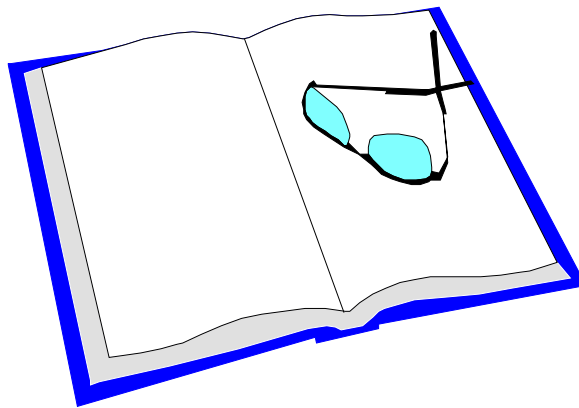
Хронологічний порядок передбачає розташування матеріалів за роками публікацій, а у межах року – в алфавіті прізвищ авторів або назв.

Розміщення матеріалів у порядку появи посилань або цитувань у тексті вважається найбільш зручним для користування і рекомендованим при підготовці дисертацій. Його недолік полягає в тому, що такий список включає відомості не про всі використані джерела, а лише про ті, що згадуються в тексті.

У дисертаціях з технічних наук наводять як додатковий список-перелік авторських свідоцтв і патентів, на які є посилання в основному тексті.

Усі бібліографічні записи в списку послідовно нумеруються арабськими цифрами. Суцільна нумерація необхідна для зв'язку списку з текстом наукової роботи.

Ретельно складений список становить самостійну наукову і практичну цінність, а також є додатковим джерелом інформації по даній темі.



Список використаних джерел

1. Білуха М.Т. Методологія наукових досліджень: Підручник. – К.: АБУ, 2002. – 480 с.: іл.
2. Бюлетень ВАК України. – 2009, № 5. – 38 с.
3. Методические указания по оформлению диссертаций для аспирантов и соискателей / Сост. А.В. Голыдьбина, Н.П. Максимова, Т.П. Малород. – К.: КТИЛП, 1986. – 47с.
4. Практичні рекомендації для читачів / О.Ю. Кузнецов, Н.В. Криворучко, А.В. Кузнецов та ін. – К.: КНУТД, 2009. – 18 с.
5. Як підготувати і захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня. Методичні поради / Автор-упорядник Л.А. Пономаренко. – К.: Редакція Бюлетеня ВАК, 1999. – 80 с.

**ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ У СПИСКУ
ДЖЕРЕЛ, ЯКИЙ НАВОДЯТЬ У ДИСЕРТАЦІЇ, І СПИСКУ
ОПУБЛІКОВАНИХ РОБІТ, ЯКИЙ НАВОДЯТЬ В АВТОРЕФЕРАТІ**

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	<ol style="list-style-type: none"> 1. Василій Великий. Гомілії / Василій Великий; [пер. з давньогрец. Л. Звонська]. — Львів: Свічадо, 2006. — 307 с. — (Джерела християнського Сходу. Золотий вік патристики IV—V ст.; № 14). 2. Коренівський Д. Г. Дестабілізуючий ефект параметричного білого шуму в неперервних та дискретних динамічних системах / Коренівський Д. Г. — К. : Ін-т математики, 2006. — 111 с. — (Математика та її застосування) (Праці / Ін-т математики НАН України ; т. 59). 3. Матюх Н. Д. Що дорожче срібла-золота / Наталія Дмитрівна Матюх. — К.: Асамблея діл. кіл: Ін-т соц. іміджмейкінгу, 2006. — 311 с. — (Ювеліри України; т. 1). 4. Шкляр В. Елементал : [роман] / Василь Шкляр. — Львів : Кальварія, 2005. — 196, [1] с. — (Першотвір).
Два автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Матяш І. Б. Діяльність Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Угорщині: історія, спогади, арх. док. / І. Матяш, Ю. Мушка. — К. : Києво-Могилян. акад., 2005. — 397, [1] с. — (Бібліотека наукового щорічника "Україна дипломатична" ; вип. 1). 2. Ромовська З. В. Сімейне законодавство України / З. В. Ромовська, Ю. В. Черняк. — К. : Прецедент, 2006. — 93 с. — (Юридична бібліотека. Бібліотека адвоката) (Матеріали до складання кваліфікаційних іспитів для отримання Свідчення про право на заняття адвокатською діяльністю; вип. 11). 3. Суберляк О. В. Технологія переробки полімерних та композиційних матеріалів: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Суберляк, П. І. Баштанник. — Львів: Растр-7, 2007. — 375 с.
Три автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Акофф Р. Л. Идеализированное проектирование: как предотвратить завтрашний кризис сегодня. Создание будущего организации / Акофф Р. Л., Магидсон Д., Эддисон Г.Д.; пер. с англ. Ф.П. Тарасенко. — Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс, 2007. — XLIII, 265 с.
Чотири автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / [Вітвіцький В. В., Кисляченко М. Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А.]. — К.: НДІ "Укراгропромпродуктивність", 2006. — 106 с. — (Бібліотека спеціаліста АПК. Економічні нормативи). 2. Механізація переробної галузі агропромислового комплексу : [підруч. для учнів проф.-техн. навч. закл.] / О. В. Гвоздєв, Ф. Ю. Ялпачик, Ю. П. Рогач, М. М. Сердюк. — К.: Вища освіта, 2006. — 478, [1] с. — (ПТО: Професійно-технічна освіта).
П'ять і більше авторів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Психология менеджмента / [Власов П. К., Липницкий А. В., Луцихина И. М. и др.] ; под ред. Г. С. Никифорова. — [3-е изд.]. — Х. : Гуманитар. центр, 2007. — 510 с. 2. Формування здорового способу життя молоді : навч.-метод. посіб. для працівників соц. служб для сім'ї, дітей та молоді / [Т.В. Бондар, О.Г. Карпенко, Д. М. Дикова-Фаворська та ін.]. — К.: Укр. ін-т соц. дослідж., 2005. — 115 с. — (Серія "Формування здорового способу життя молоді": у 14 кн., кн. 13).

Без автора	<ol style="list-style-type: none"> 1. Історія Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря / [авт. тексту В. Клос]. — К.: Грані-Т, 2007. — 119 с. — (Грані світу). 2. Воскресіння мертвих : українська барокова драма : антологія / [упорядкув., ст., пер. і прим. В. О. Шевчук]. — К.: Грамота, 2007. — 638, [1] с. 3. Тіло чи особистість? Жіноча тілесність у вибраній малій українській прозі та графіці кінця XIX — початку XX століття: [антологія / упоряд.: Л. Таран, О. Лагутенко]. — К.: Грані-Т, 2007. — 190, [1] с. 4. Проблеми типологічної та квантитативної лексикології : [зб.наук.праць / наук. ред. Каліущенко В. та ін.]. — Чернівці: Рута, 2007. — 310 с.
Багатотомний документ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Історія Національної академії наук України, 1941—1945 / [упоряд. Л. М. Яременко та ін.]. — К.: Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2007— . — (Джерела з історії науки в Україні). Ч. 2: Додатки — 2007. — 573, [1] с. 2. Межгосударственные стандарты : каталог в 6 т. / [сост. Ковалева И. В., Рубцова Е. Ю. ; ред. Иванов В. Л.]. — Львов : НТЦ "Леонорм-Стандарт", 2005— . — (Серия "Нормативная база предприятия"). Т. 1. — 2005. — 277 с. 3. Дарова А. Т. Неисповедимы пути Господни... : (Дочь врага народа) : трилогия / А. Дарова. — Одесса : Астропринт, 2006— . — (Сочинения : в 8 кн. / А. Дарова ; кн. 4). 4. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : Особенная часть : в 6 т. / Н. П. Кучерявенко. — Х.: Право, 2002— . — Т. 4: Косвенные налоги. — 2007. — 534 с. 5. Реабілітовані історією. Житомирська область : [у 7 т.]. — Житомир : Полісся, 2006— . — (Науково-документальна серія книг "Реабілітовані історією" : у 27 т. / голов. редкол.: Тронько П. Т. (голова) [та ін.]). Кн. 1 / [обл. редкол.: Синявська І. М. (голова) та ін.]. — 2006. — 721, [2] с. 6. Бондаренко В. Г. Теорія ймовірностей і математична статистика. Ч.1 / В. Г. Бондаренко, І. Ю. Канівська, С. М. Парамонова. — К.: НТУУ "КПІ", 2006. — 125 с.
Матеріали конференцій, з'їздів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Економіка, менеджмент, освіта в системі реформування агропромислового комплексу : матеріали Всеукр. конф. молодих учених-аграрників ["Молодь України і аграрна реформа"], (Харків, 11—13 жовт. 2000 р.) / М-во аграр. політики, Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. — Х. : Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва, 2000. — 167 с. 2. Кібернетика в сучасних економічних процесах : зб. текстів виступів на республік. міжвуз. наук.-практ. конф. / Держкомстат України, Ін-т статистики, обліку та аудиту. — К.: ІСОА, 2002. — 147 с. 3. Матеріали IX з'їзду Асоціації українських банків, 30 червня 2000 р. інформ. бюл. — К.: Асоц. укр. банків, 2000. — 117 с. — (Спецвип.: 10 років АУБ). 4. Оцінка й обґрунтування продовження ресурсу елементів конструкцій : праці конф., 6—9 черв. 2000 р., Київ. Т. 2 / відп. Ред. В. Т. Трощенко. — К.: НАН України, Ін-т пробл. міцності, 2000. — С. 559—956, XIII, [2] с. — (Ресурс 2000). 5. Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій: зб. наук. праць / наук. ред. В. І. Моссаковський. — Дніпропетровськ: Навч. кн., 1999. — 215 с. 6. Ризикологія в економіці та підприємстві: зб. наук. праць за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 берез. 2001 р. / М-во освіти і науки України, Держ. податк. адмін. України [та ін.]. — К.: КНЕУ: Акад. ДПС України, 2001. — 452 с.
Препринти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Шиляев Б. А. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ/ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов / Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. — Х.: ННЦ ХФТИ, 2006. — 19 с. — (Препринт / НАН Украины, Нац. науч. центр "Харьк. физ.-техн. ин-т" ; ХФТИ 2006-4).

	2. Панасюк М. І. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами / Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. — Чорнобиль : Ін-т пробл. безпеки АЕС НАН України, 2006. — 7, [1] с. — (Препринт / НАН України, Ін-т пробл. безпеки АЕС ; 06-1).
Депоновані наукові праці	1. Социологическое исследование малых групп населения / В. И. Иванов [и др.] ; М-во образования Рос. Федерации, Финансовая академия. — М., 2002. — 110 с. — Деп. в ВИНТИ 13.06.02, № 145432. 2. Разумовский В. А. Управление маркетинговыми исследованиями в регионе / В. А. Разумовский, Д. А. Андреев. — М., 2002. — 210 с. — Деп. в ИНИОН Рос. акад. наук 15.02.02, № 139876.
Словники	1. Географія : словник-довідник / [авт.-уклад. Ципін В. Л.]. — Х. : Халімон, 2006. — 175, [1] с. 2. Тимошенко З. І. Болонський процес в дії : словник-довідник основ. термінів і понять з орг. навч. процесу у вищ. навч. закл. / З. І. Тимошенко, О. І. Тимошенко. — К. : Європ. ун-т, 2007. — 57 с. 3. Українсько-німецький тематичний словник [уклад. Н. Яцко та ін.]. — К. : Карпенко, 2007. — 219 с. 4. Європейський Союз : словник-довідник / [ред.-упоряд. М. Марченко]. — 2-ге вид., оновл. — К. : К.І.С., 2006. — 138 с.
Атласи	1. Україна : екол.-геогр. атлас : присвяч. всесвіт. дню науки в ім'я миру та розвитку згідно з рішенням 31 сесії ген. конф. ЮНЕСКО / [наук. редкол.: С. С. Куруленко та ін.] ; Рада по вивч. продукт. сил України НАН України [та ін.]. — К. : Варта, 2006. — 217, [1] с. 2. Анатомія пам'яті : атлас схем і рисунків провідних шляхів і структур нервової системи, що беруть участь у процесах пам'яті : посіб. для студ. та лікарів / О. Л. Дроздов, Л. А. Дзяк, В. О. Козлов, В. Д. Маковецький. — 2-ге вид., розшир. та доповн. — Дніпропетровськ : Пороги, 2005. — 218 с. 3. Куерда Х. Атлас ботаніки / Хосе Куерда ; [пер. з ісп. В. Й. Шовкун]. — Х. : Ранок, 2005. — 96 с.
Законодавчі та нормативні документи	1. Кримінально-процесуальний кодекс України : за станом на 1 груд. 2005 р. / Верховна Рада України. — Офіц. вид. — К. : Парлам. вид-во, 2006. — 207 с. — (Бібліотека офіційних видань). 2. Медична статистика статистика : зб. нормат. док. / упоряд. та голов. ред. В. М. Заболотько. — К. : МНІАЦ мед. статистики : Медінформ, 2006. — 459 с. — (Нормативні директивні правові документи). 3. Експлуатація, порядок і терміни перевірки запобіжних пристроїв посудин, апаратів і трубопроводів теплових електростанцій : СОУ-Н ЕЕ 39.501:2007. — Офіц. вид. — К. : ГРІФРЕ : М-во палива та енергетики України, 2007. — VI, 74 с. — (Нормативний документ Мінпаливенерго України. Інструкція).
Стандарти	1. Графічні символи, що їх використовують на устаткуванні. Показчик та огляд (ISO 7000:2004, IDT) : ДСТУ ISO 7000:2004. — [Чинний від 2006-01-01]. — К. : Держспоживстандарт України, 2006. — IV, 231 с. — (Національний стандарт України). 2. Якість води. Словник термінів : ДСТУ ISO 6107-1:2004 — ДСТУ ISO 6107-9:2004. — [Чинний від 2005-04-01]. — К. : Держспоживстандарт України, 2006. — 181 с. — (Національні стандарти України). 3. Вимоги щодо безпечності контрольно-вимірювального та лабораторного електричного устаткування. Частина 2-020. Додаткові вимоги до лабораторних центрифуг (EN 61010-2-020:1994, IDT) : ДСТУ EN 61010-2-020:2005. — [Чинний від 2007-01-01]. — К. : Держспоживстандарт України, 2007. — IV, 18 с. — (Національний стандарт України).
Каталоги	1. Межгосударственные стандарты: каталог: в 6 т. / [сост. Ковалева И. В., Павлюкова В. А. ; ред. Иванов В. Л.]. — Львов: НТЦ "Леонорм-стандарт", 2006— . — (Серия "Нормативная база предприятия"). Т. 5. — 2007. — 264 с. Т. 6. — 2007. — 277 с. 2. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : каталог-довідник / [авт.-упоряд. М. Зобків та ін.]. — Львів : Новий час, 2003. — 160 с.

	<p>3. Університетська книга : осінь, 2003 : [каталог]. — [Суми : Унів. кн., 2003]. — 11 с.</p> <p>4. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Горницкая И. П., Ткачук Л. П. — Донецк : Лебедь, 2005. — 228 с.</p>
Бібліографічні покажчики	<p>1. Куц О. С. Бібліографічний покажчик та анотації кандидатських дисертацій, захищених у спеціалізованій вченій раді Львівського державного університету фізичної культури у 2006 році / О. Куц, О. Вацеба. — Львів : Укр. технології, 2007. — 74 с.</p> <p>2. Систематизований покажчик матеріалів з кримінального права, опублікованих у Віснику Конституційного Суду України за 1997—2005 роки / [уклад. Кириш Б. О., Потлань О. С.]. — Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2006. — 11 с. — (Серія: Бібліографічні довідники ; вип. 2).</p>
Дисертації	<p>1. Петров П. П. Активність молодих зірок сонячної маси: дис. ... доктора фіз.-мат. наук : 01.03.02 / Петров Петро Петрович. — К., 2005. — 276 с.</p>
Автореферати дисертацій	<p>1. Новосад І. Я. Технологічне забезпечення виготовлення секцій робочих органів гнучких гвинтових конвеєрів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.02.08 „Технологія машинобудування” / І. Я. Новосад. — Тернопіль, 2007. — 20, [1] с.</p> <p>2. Нгуен Ші Данг. Моделювання і прогнозування макроекономічних показників в системі підтримки прийняття рішень управління державними фінансами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.13.06 „Автоматиз. системи упр. та прогрес. інформ. технології” / Нгуен Ші Данг. — К., 2007. — 20 с.</p>
Авторські свідоцтва	<p>1. А. с. 1007970 СССР, МКИ³ В 25 J 15/00. Устройство для захвата неориентированных деталей типа валов / В. С. Ваулин, В. Г. Кемайкин (СССР). — № 3360585/25—08 ; заявл. 23.11.81 ; опубл. 30.03.83, Бюл. № 12.</p>
Патенти	<p>1. Пат. 2187888 Российская Федерация, МПК⁷ Н 04 В 1/38, Н 04 J 13/00. Приемопередающее устройство / Чугаева В. И.; заявитель и патентообладатель Воронеж. науч.-исслед. ин-т связи. — № 2000131736/09; заявл. 18.12.00 ; опубл. 20.08.02, Бюл. № 23 (II ч.).</p>
Частина книги, періодичного, продовжаного видання	<p>1. Козіна Ж. Л. Теоретичні основи і результати практичного застосування системного аналізу в наукових дослідженнях в області спортивних ігор / Ж. Л. Козіна // Теорія та методика фізичного виховання. — 2007. — № 6. — С. 15—18, 35—38.</p> <p>2. Гранчак Т. Інформаційно-аналітичні структури бібліотек в умовах демократичних перетворень / Тетяна Гранчак, Валерій Горовий // Бібліотечний вісник. — 2006. — № 6. — С. 14—17.</p> <p>3. Валькман Ю. Р. Моделирование НЕ-факторов — основа интеллектуализации компьютерных технологий / Ю. Р. Валькман, В. С. Быков, А. Ю. Рыхальский // Системні дослідження та інформаційні технології. — 2007. — № 1. — С. 39—61.</p> <p>4. Ма Шуін. Проблеми психологічної підготовки в системі фізкультурної освіти / Ма Шуін // Теорія та методика фізичного виховання. — 2007. — № 5. — С. 12—14.</p> <p>5. Регіональні особливості смертності населення України / Л. А. Чепелевська, Р. О. Моїсєєнко, Г. І. Баторшина [та ін.] // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. — 2007. — № 1. — С. 25—29.</p> <p>6. Валова І. Нові принципи угоди Базель II / І. Валова ; пер. з англ. Н. М. Середи // Банки та банківські системи. — 2007. — Т. 2, № 2. — С. 13—20.</p> <p>7. Зеров М. Поетична діяльність Куліша // Українське письменство XIX ст. Від Куліша до Винниченка : (нарис з новітнього укр., письменства) : статті / Микола Зеров. — Дрогобич, 2007. — С. 245—291.</p>

	<p>8. Третьяк В. В. Возможности использования баз знаний для проектирования технологии взрывной штамповки / В. В. Третьяк, С. А. Стадник, Н. В. Калайтан // Современное состояние использования импульсных источников энергии в промышленности : междунар. науч.-техн. конф., 3-5 окт. 2007 г. : тезисы докл. — Х., 2007. — С. 33.</p> <p>9. Чорний Д. Міське самоврядування: тягарі проблем, принади цивілізації / Д. М. Чорний // По лівий бік Дніпра: проблеми модернізації міст України : (кінець XIX—початок XX ст.) / Д. М. Чорний. — Х., 2007. — Розд. 3. — С. 137—202.</p>
Електронні ресурси	<p>1. Богомольний Б. Р. Медицина екстремальних ситуацій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. мед. вузів III—IV рівнів акредитації / Б. Р. Богомольний, В. В. Кононенко, П. М. Чуєв. — 80 Min / 700 MB. — Одеса : Одес. мед. ун-т, 2003. — (Бібліотека студента-медика) — 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) ; 12 см. — Систем. вимоги: Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 95, 98, 2000, XP ; MS Word 97-2000.— Назва з контейнера.</p> <p>2. Розподіл населення найбільш численних національностей за статтю та віком, шлюбним станом, мовними ознаками та рівнем освіти [Електронний ресурс] : за даними Всеукр. перепису населення 2001 р. / Держ. ком. статистики України ; ред. О. Г. Осауленко. — К. : CD-вид-во "Інфодиск", 2004. — 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) : кольор. ; 12 см. — (Всеукр. перепис населення, 2001). — Систем. вимоги: Pentium-266 ; 32 Mb RAM ; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP. — Назва з титул. екрану.</p> <p>3. Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі та освіті : (підсумки 10-ї Міжнар. конф. „Крим-2003”) [Електронний ресурс] / Л. Й. Костенко, А. О. Чекмарьов, А. Г. Бровкін, І. А. Павлуша // Бібліотечний вісник. — 2003. — № 4. — С. 43. — Режим доступу до журн. : http://www.nbuv.gov.ua/articles/2003/03klinko.htm.</p>



Зразки посилання у тексті на використання бібліографічних джерел у дослідженнях

№ пор.	Вид посилання	Приклад
1	Посилання на бібліографічне джерело в цілому	[6]. У квадратних дужках зазначають номер бібліографічного джерела, поданого у списку використаної літератури
2	Посилання на бібліографічне джерело в цілому і на конкретну сторінку	[6, с. 14]. Крім номера бібліографічного джерела за списком використаної літератури вказують номер сторінки, на яку робиться посилання
3	Назва місця публікації бібліографічного джерела	У джерелах, оприлюднених українською мовою, місто Київ наводиться у списку літератури за скороченою транскрипцією (–К.). інші місця публікації вказують без скорочення (–Львів, – Донецьк) У друкованих джерелах, опублікованих іноземною мовою, бібліографічний опис подають за вихідними даними видання
4	Обов'язкові елементи бібліографічного посилання на джерело з зазначенням книжкового номера за міждержавним стандартом	Білуха М. Т. Курс аудиту: Підручник. – К.: Вища шк., 2001. – 574 с. ISBN 966-7293-90-4
5	Те саме при відсутності місця видання	Без місця видання (Б. м.) або "s. a. (sine anno)"
6	Те саме при наявності кількох місць видання і видавництв	При двох місцях видання – Київ Львів. При трьох і більше місць подають вказане першим з словами "та ін.", а для мов з латинським алфавітом "etc" Київ; Львів: Вища шк.: Каменяр

№ пор.	Вид посилання	Приклад
-	Посилання на частину книги або серіального видання (статті)	Карачинська Е. Т. Бібліотечно-бібліографічна класифікація // Бібліотечні класифікатори Навч. посібник / Е. Т. Карачинська, В. К. Удалова. – Харків: Основа, 1996 р. – С. 56–98. ISBN 5-11-001086-2
8	Внутрішньотекстові посилання на статті, опубліковані у серіальних виданнях	Білуха М. Бухгалтерська наука України // Бухгалтерський облік і аудит. – 2001, №2
9	Внутрішньотекстові посилання у надрукованих творах (вказують ім'я автора і заголовок твору, решта бібліографічної атрибутики наводиться у круглих дужках)	М. І. Савлук у розділі "Походження і необхідність грошей" підручника "Гроші та кредит" колективу авторів (К.: Либідь, 1992. – С. 36) зазначає, що "Роль грошей визначається рівнем розвитку товарного виробництва та адекватних йому суспільних відносин. Вона не може бути реалізована там, де для цього немає відповідних умов".
10	Порядкові посилання, якщо частину бібліографічних відомостей вказано у самому тексті книги (статті)	У тексті "Археологічні розкопки на території стародавнього Києва і його околиць останнього часу виявили чимало архітектурних пам'яток Русі– України доби раннього та пізнього середньовіччя. Серед них слід окремо виділити трапезну палату, яка була побудована в Печерському монастирі на початку XII ст. майже водночас з Троїцькою надбрамною церквою, – пише В. Гончар у статті "Трапезна палата XII ст. Печерського монастиря і її фундатор". <i>У посиланні</i> • Київська старовина. – 1994. – № 5. – С. 67–70.

Зразки складання списку використаних джерел у дослідженнях (дисертації)

Вид джерела	Найменування джерела
Законодавство	1. Про аудиторську діяльність: Закон України, прийнятий Верховною Радою України 22 квітня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №23 ISSN 0320-7978, з наступними змінами і доповненнями
	2. Про державну контрольно-ревізійну службу: Закон України, прийнятий Верховною Радою України 20 січня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 13. ISSN 0320-7978, з наступними змінами і доповненнями
Указ Президента України	3. Про державну підтримку малого підприємництва: Указ Президента України від 19 жовтня 2000р. №2063-III // Голос України. – 2000. – 20 лист.
Постанова Кабінету Міністрів України	4. Про затвердження типового положення про проведення атестації посадових осіб місцевого самоврядування: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2001 р. № 1440 // Урядовий Кур'єр. – 2001. – 4 лист.
Нормативні документи міністерств і відомств	5. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Затв. наказом Міністерства фінансів України від 24 травня 1995 р. № 88 // Бухгалтерський облік і аудит. – 1995. – № 9, з наступними змінами і доповненнями
Друковані джерела українською мовою (за алфавітом)	6. Бабух В. Як Петро I ловив на Україні Мазепу і Карла XII // Голос України. – 2001. – 9 лист.
	7. Білуха М.Т. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. – К.: КНТЕУ, 2001. – 692с. ISBN966-7376-41-9

Вид джерела	Найменування джерела
	8. Вербило О.Ф. Теоретичні основи навчання економічних дисциплін: Підручник. – К.: Вища шк., 1999. – 167с. ISBN5-11-004502-X
	9. Головач А.В. Найважливіші показники науки і наукового обслуговування // Статистика: Підручник / А.В.Головач, А.М.Єріна, С.В.Козирев та ін. – К.: Вища шк., 2000. – С. 409–411. ISBN 5-11-004144-X
	10. Завгородній В.П. Бухгалтерський облік в Україні. – К.: А.С.К., 2001. – 848с. ISBN 966-539-303-0
	11. Пилипенко І.І., Жук О.П. Цінні папери в Україні: Навч. посіб. – К.: ІВЦ Держкомстат, 2001. – 305 с. ISBN 966-7773-05-1
	12. Савчук В.К. Аналіз господарської діяльності сільськогосподарських підприємств: Підручник. – К.: Урожай, 2001. – 328с. ISBN 5-337-01641-5
	13. Сопко В.В. Бухгалтерський облік. – К.: КНЕУ, 2000. – 578с. ISBN 966-574-094-6
	14. Філософія: Підручник / Г.А.Заїченко, В.М.Сагатовський, І.І.Кальний та ін.; За ред. Г.А.Заїченка та ін. — К.: Вища шк., 2000. – 455 с. ISBN 5-11-004129-6
Друковані джерела іноземною мовою (за алфавітом)	15. Бухгалтерський учет: Учебник / П.С.Безруких, Н.П.Кондраков и др.; Под ред. П.С.Безруких. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 328 с. ISBN 5-85442-032-9
	16. Шеремет А.Д., Баканов М.И. Теория экономического анализа: Учебник. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 228 с. ISBN 5-279-01147-9